

fuzinar

Leto 46

Ravne na Koroškem, julija 2009

št. 7

POMNIK PREVALJSKEGA ŽELEZARSTVA ODSLEJ V SPOMINSKEM PARKU

Spomenik Augustu Rosthornu spet celota

Ob 26. juniju, prazniku Občine Prevalje, so 19. junija v Spominskem parku v središču kraja odkrili spomenik Augustu von Rosthornu, ustanovitelju Železarne Prevalje. Odkritje kipa sovpada s 110-letnico ukinitve prevajlske železarne, znane predvsem po izdelavi kakovostnih železniških tirnic.

August Rosthorn je izhajal iz znane podjetniške družine. Rodil se je leta 1789 na Dunaju, kamor je njegov oče prišel iz Anglije na povabilo Marije Terezije, da bi izdeloval medeninaste gube po do takrat v Avstriji neznani tehnologiji.

Pet Rosthornovih sinov je skupaj ustanovilo podjetje in leta 1824 so na Prevaljah zgradili cinkarno za potrebe proizvodnje medenine. Leta 1820 so kupili pravice za kopanje premoga na Lešah. Zaradi znižanja cen cinka so cinkarno na Prevaljah leta 1828 opustili, se preusmerili v železarstvo in si razdelili delo. Po očetovi smrti je skupno podjetje vodil August Rosthorn. Leta 1837 so Rosthorni izstopili iz volšperške družbe in se posvetili samo Prevaljam ter ustanovili najpomembnejši pudlarski obrat in valjarno na Koroškem.

Prevaljska železarna slovela po kakovostnih železniških tirnicah in tehnoloških izboljšavah

Ko so se bratje Rosthorn preusmerili v železarstvo, je August, metalurg, opuščeno prevajlsko cinkarno leta 1835 po lastnih načrtih preuredil v železarno z valjarno, ki naj bi, izkoriščajoč vodno silo reke Meže, izdelovala železniške tirnice. Dobavljala jih je že leta 1838 za zgraditev zasebne severne železnice na Češkem, proge Monza-Milano in glavne proge južne železnice Dunaj-Trst.

Z velikimi denarnimi vložki in dolgoletnimi poskusi sta August Rosthorn in njegov tehnični direktor Josef Schegel rešila zanj do takrat največjo težavo:

kako pri pudlanju železa namesto črnega uporabiti rjavi (leški) premog. Po naključju odkriti in takoj patentirani postopek je v vsej Evropi povzročil popoln preobrat v železarstvu.

Rešila sta tudi vprašanje, kako zmanjšati porabo goriva.

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Spomenik Augustu von Rosthornu (1789–1843) so odkrili (od leve proti desni): Andrej Gradišnik, glavni direktor Metala Ravne, mag. Karla Oder, pomočnica direktorice Koroškega pokrajinskega muzeja, dr. Matic Tasič, župan Občine Prevalje, in Greta Jukič, predsednica občinske komisije za kulturo ter pobudnica postavitve spomenika.

V prevaljski železarni so izdelovali tudi jeklene osi in platišča odlične kakovosti, s katerimi so prednjačili pred belgijskimi in angleškimi izdelki. Rosthornove železarne so po svojih odkritjih zaslovene in po njihovih vzorcih so začeli graditi pudlarske naprave po vsej Nemčiji.

Po Augustovi smrti je železarno prevzel brat Franz. S solastnikom prevaljske železarne in leškega premogovnika, koroškim plavžarskim podjetnikom Eugenom Dickmannom, sta železarno povečala. Imenovala se je Rosthorn et Dickmann.

Do leta 1853 se je železarna razprostirala samo na desnem bregu Meže (današnje Stare sledi), potem se je razširila na levi breg, kjer so postavili livarno. Nova železarna (na današnjih Ugaslih pečeh) je bila dograjena leta 1855.

Albert Dickmann je leta 1868 postal popoln gospodar Železarne Prevalje. Leta 1869 so se Prevalje pridružile Hüttenberški železarski družbi, zgradili so šestnajstmetrski plavž, ki je začel obratovati leta 1870. Stal je pod današnjo železniško postajo. Iznali so topilno peč na plin, ki so jo kurili z žagovino (1873), tretjino koksa v plavžu so nadomestili z rjavim premogom z Leš. Koroške in štajerske železarne so se leta 1881 povezale v veliki avstrijski

Kaj spominja na železarno?

- šlok, nasip iz žlindre, ki je bil speljan od železarne na Ugaslih pečeh čez današnjo glavno cesto do Meže, po katerem so po tračnicah v vagončkih odvažali žlindro na šlok, kjer je zdaj obrtna cona Šlok;
- tračnice Prevali, vgrajene v železniške proge po Evropi;
- pomnik železarstvu v Spominskem parku, delo Franca Gornika, in skulptura iz železniških tirnic, narejenih na Prevaljah, delo Andreja Grošlja, nameščena v bližini na škarpah iz žlindre;
- ostanki plavža (pod zemljo) na Ugaslih pečeh;
- eno najstarejših večstanovanjskih poslopij – delavski blok Preganthauz;
- večstanovanjski delavski bloki v zaselku Perzonali;
- z ostanki žlindre utrjeni levi breg Meže od Preganthauza do papirnice;
- doprnski kip Augusta Rosthorna s podstavkom;
- pismo Augusta Rosthorna iz leta 1827 Antōnu Bonazzi v mislinjsko železarno;
- na železarsko preteklost spominjajo poimenovanja zaselkov: Stare sledi, Glavarstvo, Perzonali, Ugasle peči, obrtna cona Šlok;
- lepak z 19 postavami iz leta 1852;
- perorisba Vinzenza Pernikarza iz leta 1887;
- več perorisb Franza Klemna iz sredine 19. stoletja;
- pesem bukovnika Valentina Ocvirka Luba prevalska družina.

Vir: Greta Jukič, Po starih sledih železarstva na Prevaljah, 2009

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Rosthornov spomenik je bil prvi javni spomenik v Mežiški dolini. Po njegovi smrti leta 1843 so mu ga bratje postavili v parku v bližini uprave železarske družbe nekdanjih prevaljskih železarn (zdaj Glavarstvo). Podstavek iz peščenjaka, postavljen na kosu pohorskega marmorja, je bil, ko so spomenik porušili, vrsto let na Starih sledih (na parceli Adalberta Potočnika), doprnski kip ustanovitelja prevaljske železarne pa je našel in ga hranil prevaljski trgovec Alfonz Hutter, ki ga je po drugi svetovni vojni v hrambo predal ravnemu muzeju. Tam zdaj ostaja izvirnik, originalni podstavek (njegovo zgodbo je v Koroškem fužinarju leta 2003 razvozlal Franc Gornik) s kopijo doprsnega kipa pa stoji v Spominskem parku.

koncern Alpinske montanske družbe, a to ni pripomoglo k reševanju krize v Železarni Prevalje, ki so jo bremenili veliki prevozniki stroški.

Prevalje niso mogle več konkurirati koroškim in štajerskim železarnam s pudlanim materialom. Že po letu 1890 so postopno zapirali posamezne obrate, leta 1899 so ustavili vso proizvodnjo, demontirane naprave pa odpeljali v Donawitz na zgornjo Štajersko, nepremičnine železarne z leškim premogovnikom pa so kupili grofje Henckel-Donnersmark.

Vir: Greta Jukič, zloženska Po starih sledih železarstva na Prevaljah, 2009

ELTROMING, d. o. o.

»Zdaj ni dovolj, da tvoje delo drugi priporočijo kupcem, temveč je te treba prepričati, da je ta posel za njih ključen«

Podjetje Eltroming, proizvodno, storitveno in trgovsko podjetje, d. o. o., ali krajše Eltroming, d. o. o., je eno od zasebnih podjetij, nastalo v zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so ob sanaciji slovenskega železarstva tudi iz sklopa Železarne Ravne izločali t. i. storitvene dejavnosti.

Podjetje se je ne samo obdržalo do danes, temveč se je uspešno razvijalo in prilagajalo zahtevam trga. »Trudimo se,« na vprašanje, kako se v Eltromingu soočajo s posledicami gospodarske krize, odgovarja direktor Drago Brložnik.

»Podjetje je nastalo marca 1994 iz oddelka Elektronske naprave, ki je deloval v okviru Elektro-vzdrževanja Železarne Ravne v nekdanjem ETS-u. Na začetku je zaposlovalo osem delavcev vključno z direktorjem,« je povedal Drago Brložnik, ki je prvega direktorja Eltrominga Milana Krevha zamenjal pred tremi leti. V letih delovanja se je spremenilo tudi število lastnikov podjetja: na začetku jih je bilo osem, zdaj pa jih je še sedem. Nihalo je tudi število zaposlenih; največ jih je bilo devet, trenutno pa v Eltromingu dela šest sodelavcev.

Širitev dejavnosti in območja delovanja podjetja

»Po osamosvojitvi oddelka smo sprva nadaljevali delo, ki smo ga opravljali v Železarni Ravne, potem pa smo posle začeli iskati tudi na zunanjih trgih, predvsem v severovzhodni Sloveniji. Ker ni bilo veliko tovrstnih ponudnikov, so nas kupci hitro našli, in ker so bili zadovoljni, so nam ostali zvesti in nas pohvalili tudi drugim,« je začetke samostojne poti opisal direktor Brložnik, ki sebe ne pojmuje kot »klasičnega« direktorja, ki samo »vodi«, pač pa kot enega iz ekipe serviserjev, ki ima zaradi majhnosti podjetja in premajhnega obsega poslov pač še dodatne, direktorske odgovornosti in naloge. Pri tem mu pomaga tajnica in računovodkinja, zaposlena v podjetju.

Med najpomembnejše dejavnosti podjetja, podrobno opisane tudi na njegovi spletni strani (<http://www.eltroming.si>), direktor prišteva servisiranje CNC-obdelovalnih strojev za kovino in les, rekonstrukcijo teh strojev in obnovo njihove elektronike, torej celotnega elektro postrojenja s CNC-krmilniki, pa tudi avtomatizacijo proizvodnih linij in popravila posameznih sklopov, kot so regulatorji pomikov in razni deli CNC-krmilja, in seveda klasično elektro vzdrževanje, s katerim skušajo podjetjem zagota-

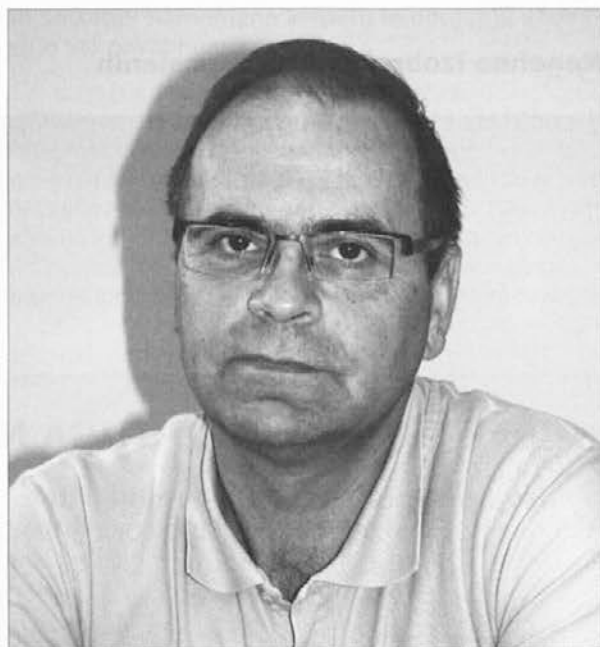

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Direktor Eltrominga Drago Brložnik poudarja medsebojno odvisnost proizvodnih in storitvenih podjetij, kar se potrjuje tudi v sedanjih kriznih razmerah.

vljati čim bolj nemoteno proizvodnjo. Pri tem se Eltromingova dejavnost delno prekriva s ponudbo podobnih podjetij na lokaciji, medtem ko pri ostalih dejavnostih za ograjo nekdanje Železarne Ravne nimajo konkurentov. Se pa ti pojavljajo že drugje po Koroškem, a jim eltromingovci tako uspešno kot v Mežiški dolini konkurirajo tudi v Dravski, Savinjski in Šaleški dolini.

Kriza občutijo tudi v Eltromingu. »V proizvodnih obratih delajo manj in se zato tudi stroji manj kvarijo, predvsem pa ni novih naložb, podjetja ne vlagajo v rekonstrukcijo; delujejo po načelu dokler gre, gre ... Šele ko stroj obstoji, nas pokličejo,« je stvaren direktor in se spominja let, ko so iz raven-ske železarne nastala podjetja pri njih množično naročala rekonstrukcijo elektromotorjev z novim krmiljem. Ti še zdaj obratujejo v Sistemski tehniki, Litostroju Ravne (nekdanji Stroji), Akers valjih Ravne (nekdanji Kovani valji) in drugje. »Posel smo dobili, ker smo bili najbližje, ker smo poznali delovanje strojev in ker smo vedeli, kaj naročnik želi,« se glasi direktorjevo pojasnilo o prednostih, ki jih je prinašalo dolgoletno sodelovanje in zato poznavanje proizvodnje na sedanjem ZGO-ju. Zadnjo rekonstrukcijo so opravili pred mesecem dni v Armaturah Muta.

V ravenskem podjetju, ki ima že nekaj let lastne poslovne prostore (pisarne, delavnice in priročno skladišče) v Metalovi stavbi Metalurškega razvoja in kontrole (nekdanji OTK), kamor se je preselilo iz najetih prostorov v zgradbi ETS-a, pa kljub negotovim časom ne držijo križemrok. S švicarskim podjetjem Num, ki izdeluje CNC-krmilje in katerega predstavnik na Slovenskem so, se zdaj dogovarjajo tudi o predstavnosti za celotno območje nekdanje Jugoslavije in Madžarske. So tudi zastopniki podjetja Kelvin, izdelovalca hladilnih in klimatskih sistemov za industrijo (npr. hladilne naprave za stroje, hlajenje medijev, orodij za obdelavo kovin in elektro omar).

Nenehno izobraževanje zaposlenih

V podjetju, kjer po nakupu prostorov v pritličju OTK-ja po direktorjevih besedah zdaj ne razmišljajo o novih naložbah, pa vseskozi vlagajo v znanje in spretnosti sodelavcev. »Servisiranje zahteva stalno izobraževanje, ker se področje nenehno spreminja in razvija,« pojasnjuje. Vir novosti so seminarji, predvsem o regulacijski tehniki, zelo dragocene pa

so tudi izkušnje nekdanjih sodelavcev, ki pogosto pomagajo z nasveti. »Naših vrat nismo zaprli nikomur,« je to sodelovanje opisal Drago Brložnik.

Najpogostejše uporabljene vir za izobraževanje sodelavcev Eltrominga pa je internet, kjer na spletnih straneh proizvajalcev opreme najdejo navodila za vzdrževanje, servisiranje in novogradnjo.

Ker je po upokojitvi dveh sodelavcev zavezala vrzel, bi jo radi zapolnili z zaposlitvijo novega kadra elektro smeri. Iskali bodo, kot pravi direktor, takoj bo se bodo razmere izboljšale, predvsem industrijske elektronike s fakultetno izobrazbo. Mogoče se bo za tovrstni študij navdušil tudi kateri od prihodnjih mehatronikov s Srednje šole Ravne, ki je v Eltromingu opravil obvezno prakso.

Ob načrtih, kako izpopolniti strokovno ekipo, direktor razmišlja tudi o nejasni prihodnosti. »Težko je reči, kaj bo. Odvisni smo od tukajšnjih podjetij in zasebnikov zunaj ZGO-ja. Če bodo oni imeli delo, ga bomo tudi mi. Trudimo se in iščemo delo vse širše. V prejšnjih letih, ko je bilo dela dovolj, so nas iskali kupci, zdaj pa se je obrnilo, in moramo mi iskati kupce.«

A. Č.

REFERENCE ELTROMINGA NA ZGO-ju

Stroji, nadgrajeni s CNC-krmilji NUM:

- 5-osni rezkalno-vrtalni stroj IVO LOLA RIBAR (WOTAN) RAPID 1R/6 (KOVANI VALJI, RAVNE)
- 3-(4-)osni rezkalno-vrtalni stroj SCHIESS 1FB180 (STROJI, RAVNE)
- 2-osna stružnica DXWU 630 (KOVANI VALJI, RAVNE)
- 2-osna stružnica PRVOMAJSKA T200 NCR (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- rezkalno-vrtalni stroj BOHLE (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- rezkalno-vrtalni stroj BOHLE (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- 2-osna stružnica Raša T200 NCR (ARMATURE, MUTA)

Brusilni stroji, ki so nadgrajeni s PLC-krmilniki:

- luščilni stroj KIESSERLING WDSN6 special (METAL, RAVNE)
- palični brusilni stroj SASL (METAL, RAVNE)
- palični brusilni stroj MALCUS MC50 (METAL, RAVNE)
- palični brusilni stroj LIDKOEPING 4B (METAL, RAVNE)
- palična brusilna stroja LIDKOEPING 5A-1 in 5A-2 (METAL, RAVNE)
- brusilni stroj KLINGERBERG AWG 231 (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- brusilni stroj SAXW 1000/2 (KOVANI VALJI, RAVNE)
- brusilni stroj GÖCKEL 65 (NOŽI, RAVNE)

Rezkalni stroji, nadgrajeni s PLC-krmilniki:

- univerzalni rezkalni stroj GPA 3P (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- univerzalni rezkalni stroj GP 3P (ARMATURE, MUTA)
- rezkalno-vrtalni stroj 65A80 F1 (KOVANI VALJI, RAVNE)

Nekaj projektov:

- kontrolna linija za magnetne in ultrazvočne preiskave jeklenih palic (METAL, RAVNE)
- zamenjava glavnega pogona na stružnici POREBA (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- zamenjava servo pogonov na rezkalno-vrtalnem stroju UNION (STROJI, RAVNE)
- zamenjava servo pogonov na kopirnem rezkalnem stroju SSSR - 6445/LR-63 (SISTEMSKA TEHNIKA, RAVNE)
- zamenjava glavnega pogona na brusilnem stroju SCHAUDT (KOVANI VALJI, RAVNE)
- naprava za nevtralizacijo kisline za čiščenje odlitkov (ARMATURE, MUTA)

SREČANJE SOŠOLCEV IZ INDUSTRIJSKE ŠOLE

Pred 60 leti so opravili zaključni izpit

Sedem nekdanjih učencev iz Industrijske kovinarske šole takratne Jeklarne Guštanj se je 19. junija letos zbralo, da bi po desetih letih od zadnjega srečanja spet obujali spomine na skromna, a lepa učna (in delovna) leta. Medse so čili osemdesetletniki iz prve generacije učencev povabili tudi prvega direktorja te šole, Ivana Zupana. Industrijska kovinarska šola je bila ustanovljena leta 1946 in takrat so se vanjo vpisali prvi fantje. Triletno šolanje za kovinarske in metalurške poklice jih je zaključilo 21. Letos je torej minilo 60 let, odkar so opravili poklicno maturo.

Kot je povedal **Mirko Gorenšek**, so srečanja nekdanjih sošolcev namenjena klepetu in obujanju spominov ter vselej prijetna, zato se jih, če le morejo, udeležijo vsi povabljeni.

A. Č.

Foto: Fotostudio Ocepek.

Od leve proti desni: 1. vrsta: Mirko Gorenšek, Avgust Jurc, Tone Blatnik, Ivan Zupan (nekdanji direktor šole), Simon Štern; 2. vrsta: Matevž Potočnik, Franc Kadiš in Jožef Bricman (manjka Stanko Cunder).

ODNOSI PRI DELU

Mobing na delovnem mestu

Iz konfliktov v delovnem okolju se lahko razvije mobing; s tem skupnim izrazom poimenujemo znake motenj, ki se pojavijo v urejenem okolju. Žrtev sodelavci, predstavljeni ali podrejeni šikanirajo, nadlegujejo, jo žalijo, ponižujejo, ji naložijo žaljive ali ponižujoče delovne naloge ali izločijo iz delovnega okolja ter praviloma zahtevajo

tak odnos do žrtve tudi od drugih sodelavcev. V tej situaciji se žrtev le težko brani.

Mobing pogosto poteka stopnjujoče, piramidalno, od vročih debat, razdražljivega ozračja, izzivanj, provokacij, sumničenj in odkritih groženj do prave živčne vojne, končni cilj vseh teh dejanj pa je izločiti človeka iz delovnega okolja. (Podobno

ravnanje so znanstveniki opazili tudi v živalskem svetu).

Mobing je trpinčenje na delovnem mestu, ki zajema širok razpon dejanj (nagajanje, norčevanje, zasmehovanje, podtikanje, diskriminiranje), z eno besedo hudobijo. Delavec v določenem delovnem okolju, kjer je prisoten mobing, pogosto postane žrtev mobinga, ne da bi se tega sploh zavedal.

Opredelitev mobinga

Mobing je stalno ponavljajoča se šikana (vsaj enkrat tedensko), ki se pojavlja v daljšem časovnem obdobju (več kot pol leta). Napadi skušajo osebo sistematično izločiti iz delovnega okolja, jo ponižati in zlomiti. Pogosto odgovorne osebe žrtev mobinga prikažejo kot izključnega krivca za vse probleme, ki jih sami niso sposobni rešiti.

Mobing lahko poteka na različnih ravneh. Bossing opisuje šikaniranje podrejenih s strani nadrejenih, bullying je vertikalni mobing, medtem ko staffing pomeni šikane podrejenih, naperjene zoper nadrejene. Mobing se pogosteje pojavlja tam, kjer ni stroge strukture.

Sodobna tehnologija omogoča tudi t. i. e-mobing: okužbo datotek, instaliranje programskih napak, vdiranje v računalniški sistem, brisanje datotek in še kaj. Novost je tudi snemanje posameznika z mobilnimi telefoni in objava nepriemernih posnetkov na spletu, kar lahko prizadene ugled posnetega.

Vzroki za nastanek mobinga

Razlogi so različni (ljubosumnost, nevoščljivost ...), zelo pogost pa je strah pred konkurenco (nesposobni šefi se bojijo sposobnih podrejenih).

Vzroki za nastanek mobinga so praviloma nesposobnost definiranja problema in v nadaljevanju tudi reševanja problema, slaba organizacija dela, slabo vodenje, osebni motivi, zmanjševanje števila zaposlenih in podobno.

Mobing je splet dogodkov v delovnem svetu, v katerem se različna destruktivna dejanja ponavljajo daljše obdobje proti posamezniku – žrtvi. Pri mobirani osebi (žrtvi) povzročijo prizadetost in ranljivost, vplivajo na njeno psihično počutje in zdravje. Povzročajo izolacijo prizadetega, izključitev na delovnem mestu se stopnjuje, upanje na uspešno rešitev problemov izginja in praviloma pripelje do izključitve dosedanje delovne sredine.

Martin Wolmerath

Metode mobinga so odvisne od cilja, najpogostejše pa so organizacijske narave, kot je odvzem delovnih nalog in vseh pristojnosti. Socialna izolacija, napadi na osebnost, širjenje neresničnih govoric, stalne kritike in poniževanja, fizični napadi, zadrževanje informacij, potrebnih za delo, širjenje govoric o psihičnih težavah ipd. so najpogostejši znaki mobinga v delovnem okolju.

Mag. Pavla Mlinarič: »Delodajalec mora biti na pojave mobinga zelo pozoren, saj podjetja zaradi mobinga utrpijo veliko materialno škodo.«

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Posledice mobinga

Posledice so različne, od telesnih in psihičnih težav do socialne izoliranosti, osamljenosti, izključitve iz kroga znancev in prijateljev. Žrtve izgubljajo samozavest in samospoštovanje in vedno bolj trpijo. Takšno trpljenje pa pušča težke psihične posledice, ki žrtev spremljajo tudi, če zamenja okolje. Velikokrat je posledica mobinga tudi samomor, saj je žrtev pod velikim psihičnim pritiskom.

Ker je mobing premišljeno, žaljivo, neprijazno in ponavljajoče se dejanje, so posledice tudi zmanjšanje storilnosti, bolezenska odsotnost, invalidnost.

Mobing povzroča različne bolezni: želodčne bolezni, glavobole, depresije, srčne napade, visok krvni pritisk, slabosti, težave s koncentracijo ... Dalj časa trajajoče težave in s tem povezane bolezni povzročijo pri prizadetem odpor do dela, posledica tega je velikokrat brezposelnost. Tudi za delodajalca se pojavijo finančne posledice zaradi (bolezenske) odsotnosti delavca.

Da je v podjetju prisoten mobing, nakazujejo: nenaden porast odsotnosti z dela, odpovedi iz osebnih razlogov, problemi v kvaliteti dela, pogoste pritožbe o opravljenem delu, prekoračitve rokov, povečana poraba materiala ipd., pogosti prepiri v skupini, »čustvena prekinitev delovnega razmerja«, preprečevanje komuniciranja in sodelovanja med sodelavci, napadi na ugled posameznika, širjenje lažnih govoric, ugotovitve zunanjih sodelavcev, da so odnosi v skupini moteni, samomori in poskusi samomora med sodelavci ipd.

Žrtve mobinga

Med žrtvami mobinga v podjetjih so pogosteje posamezniki, ki predlagajo spremembe v organizaciji, tisti, ki so visoko produktivni, nadpovprečno inteligentni, samoiniciativni poštenjaki, zaposleni, ki imajo visoke etične standarde, ki so borci za človekove pravice in dostojanstvo.

Različne analize v EU kažejo, da se mobiranec skoraj polovico časa ukvarja s problematiko mobinga, na preži je, kaj se bo zgodilo, in pripravlja strategijo za obrambo. Mobator se prav tako ne koncentrira na delovne naloge, temveč nastavlja mobirancu vedno nove zanke in v ta dejanja vključuje še svoje sodelavce, ki pri tem prav tako izgubljajo dragoceni delovni čas. Tudi

Iz raziskave Eurofounda

V Sloveniji sta vsaka deseta zaposlena ženska (10 %) in vsak petnajsti (6 %) zaposleni moški žrtvi nadlegovanja in ustrahovanja na delovnem mestu. (Najbolj pogoste žrtve so mlajše ženske, zaposlene v zdravstvu in gostinstvu.) V Sloveniji je več mobinga, kot je povprečje v EU, kjer je mobingu izpostavljenih 6 odstotkov žensk in 4 odstotke moških.

opazovalci se posvečajo pojavu mobinga, saj so nenehno na preži, da še sami ne bi postali žrtve mobinga.

Se nadaljuje. Naslednjič o preprečevanju mobinga.

Povzeto po predavanju mag. Pavle Mlinarič, 1. del o konfliktih je bil objavljen v 4. številki Informativnega fužinarja.

KOROŠKO KULTURNO POLETJE

Pestre prireditve tudi na Ravnah

Foto: Miran Kodrin.

Člana Ljubiteljskega gledališča Teharje med recitalom Tagorejeve poezije

V koroških krajih se raznovrstne kulturne in zabavne prireditve odvijajo celo leto, poletne mesece pa letos že peto leto zapored oživlja Koroško kulturno poletje. V občinah Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Dravograd in Radlje ob Dravi se bo do septembra zvrstilo 48 brezplačnih prireditev, nekatere tudi na Ravnah. Poglejte v brošuro s sporedom in podrobnimi opisi prireditev, ki so jo prejela vsa gospodinjstva, ter se udeležite katere!

V začetku junija so v Koroški osrednji knjižnici nastopili člani Ljubiteljskega gledališča Teharje z recitalom poezije indijskega pesnika in Nobelovega nagrajenca Rabindranatha Tagoreja (1861–1941), z orientalskimi plesi pa je navdušila plesna skupina Balem.

Prva prireditev v sklopu Koroškega kulturnega poletja na Ravnah pa je bil koncert, ki je bil 19. junija v Grajskem parku. Nastopala sta Halgato band in Pihalni orkester železarjev Ravne. Medtem ko domačih godbenikov ni treba predstavljati, še nekaj besed o glasbenih gostih: Halgato band je prekmursko-romska glasbena skupina, ki že četrto leto izvaja tradicionalno in avtorsko glasbo v prekmurskem narečju in v slovenskem ter romskem jeziku, njen repertoar pa sestavlja tudi svetovna plesna glasba.

A. Č.

Foto: Miran Kodrin.

Halgato band, Pihalni orkester železarjev Ravne in množica obiskovalcev prireditve v Grajskem parku

Foto: Miran Kodrin.

V ritmu orientalskih plesov

OSNOVNA ŠOLA JURIČEVEGA DREJČKA RAVNE NA KOROŠKEM

Urejena multisenzorna soba

V letošnjem šolskem letu smo si kot enega prednostnih ciljev pri nadgradnji izobraževanja otrok s posebnimi potrebami zastavili ureditev multisenzorne sobe, s katero bomo lahko, preko terapije »snoezelen«, inovativno in kakovostno prispevali k celostnemu razvoju otrok na naši šoli.

Beseda »snoezelen« je zložanka nizozemskih besed »vohati« in »dremati«, ki predpostavljata dejavnosti, usmerjeni v dinamično raziskovanje in hkrati umirjanje.

Ljudje svet okoli sebe spoznavamo s čutili – spoznavamo okolje, obvladujemo nevarnosti, omogočajo nam razumevanje, reagiramo na ljudi in ne nazadnje le-ta vplivajo tudi na naša razpoloženja. Z multisenzorno (snoezelen) sobo želimo, da bi lahko otroci, v ta namen zgrajenem prostoru s posebnimi tehničnimi pripomočki, spodbudno, pozitivno pridobivali elementarna vedenja o svojih čutilih (tip, vonj, sluh, vid, okus); tako pridobili nove izkušnje svojega telesa v prostoru in v odnosu do zunanjih dražljajev.

Bistveni elementi snoezelena so barve, svetloba, gibanje in glasba, ki napolni prostor. Skladno s tem smo multisenzorno sobo opremlili z naslednjimi tehničnimi pripomočki:

- soba je v modri barvi, z ultravijoličnimi žarnicami, poslikana z ribami; s čimer vzpodbujamo vizualno, barvno stimulacijo,
- svetlobni projektor, vodni stolp z mehurčki; s temi efekti spodbujamo vid tako, da gledanje ozavestimo,
- mehka tla, blazina, taktilna tabla spodbujajo zaznavanje ter zagotavljajo prijetno in varno okolje za učenje,
- sedalo z vibracijskim dnom za zaznavanje kinestetičnega občutka,
- vodna postelja – stimulira občutek varnosti, namenjena je umiritvi človeka, hkrati pa ima izjemno močno kineste-

tično in nevrofizioterapevtsko funkcijo.

Z novim šolskim letom bi radi multisenzorno sobo dopolnili še z opremo za kakovostno predvajanje glasbe, s čimer bomo dodali še kamenček v mozaiku ustvarjanja prijetnega vzdušja in s terapijo »snoezelen« pridobili otrokovo pozornost, usmerjeno k temu, kako zvok ozavestiti in poslušati.

Soba »snoezelen« bo ne le pomembno vplivala na integralni razvoj čutil naših učencev (omogoča učenje z vsemi čuti), pač pa jo bomo za doseganje najboljših rezultatov uporabljali tudi pri drugih učnih vsebinah, npr. pri urah pravljic, glasbenih urah, pri socialnem učenju. Tako bo multisenzorna soba pridobila na čarobnosti, zanimivosti, spodbudila otroke k raziskovanju, gibanju, socializaciji, učenju in razumevanju, hkrati pa bo lahko zmanjševala oziroma izničila agresivno, avtoagresivno in samostimulativno vedenje.

Ravnateljica: Suzana Vodnjov, prof. def.

Foto: arhiv OŠ Jurjevega Drejčka.

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO RAVNE IN OŠ PREVALJE

Z znanjem do zdravih malic otrok

Zavod za zdravstveno varstvo Ravne (Helena Pavlič, Petra Božič in Marjana Simetinger) je v sodelovanju z OŠ Prevalje (Jelka Kranjc – vodje prehrane, učenci 6. razredov) in ob sofinanciranju Ministrstva za šolstvo in šport RS izpeljal projekt Malica otroka med počitnicami.

Med počitnicami so otroci večkrat prepuščeni sami sebi – tudi pri prehranjevanju. Z vodjo prehrane in učenci smo načrtovali počitniške malice. Na podlagi prehranske piramide smo sestavljali enotedenske malice, ki si jih bo otrok lahko pripravil sam doma. Pri otrocih smo želeli razviti pozitiven odnos do hrane in jih navaditi na samostojnost pri izbiri zdravih živil. Izbor sedmih najpogostejših in hkrati najbolj zdravih malic smo zapisali na magnetke, ki jim bodo služili kot opomniki.

Kako pomagati otroku razviti zdrave navade

Bodimo otroku vzor. Če si bomo sami pripravili zdravo malico, bomo veliko lažje prepričali otroka, da počne enako. Zdrava prehrana je za otroka in mladostnika izjemnega pomena. Zagotavlja možnost za zdrav razvoj odrasčajočega telesa, ima pa tudi veliko širši pomen, saj vpliva na trenutno počutje in ne nazadnje na zdravje zdaj in v poznejših letih.

Priporočamo pestro prehrano (zdravo in uravnoteženo), ki naj vsebuje:

- **ogljikove hidrate** – delujejo kot gorivo, ki poganja

»telesni motor«, in dajejo telesu energijo (žitni izdelki, krompir, riž);

- **beljakovine** – pomagajo pri rasti in razvoju telesa (mleko in mlečni izdelki, nemastno meso, ribe, stročnice, jajca);

- **zdrave maščobe** – pomembne so za razvoj živčevja in možganov (kakovostna rastlinska olja, enkrat na teden ribe),

- **vitamine in minerale** – pomagajo, da ne zbolimo – krepijo imunski sistem (sadje in zelenjava).

Poudarjamo potrebo po tekočini (voda, nesladkan ali malo sladkan čaj, naravni sokovi) ter uporabo zmerne količine soli.

Priporočamo tri glavne dnevne obroke, to so zajtrk, kosilo in večerja, vmes pa dodamo še dve malici. Najprimernejši del dneva, da si zagotovimo energijo, je prav gotovo jutro. Zato, ne pozabimo na zajtrk!

Prehrana in prav tako tudi gibanje pomembno vplivata na naše zdravje in počutje. Vsak dan si poskusimo vzeti do 30 do 60 minut časa še za gibanje. Odločimo se glede na možnosti, ki jih imamo v svoji okolici: sprehodi do bližnjega parka, kratek izlet s kolesom, igra na športnem igrišču itd. Vikendi pa so najboljša priložnost za izlet v naravo. Za začetek bodo spodbudni že krajši izleti do krajev, ki so otrokom zanimivi: potokov, ribnikov, manjših vzpetin z razgledom ...

Povzeto po poročilu Helene Pavlič, vodje projekta

ČEZMEJNO SODELOVANJE

Koroški kulturni biseri na spletu

Od srede maja so na spletu na ogled »Biseri naše kulturne krajine«. To so manjši spomeniki in znamenja na avstrijskem in slovenskem Koroškem, ki slikovito upodabljajo našo kulturno zgodovino in opisujejo življenje, šege in navade ter ljudsko pobožnost podeželskega prebivalstva. V sklopu projekta je nastala spletna stran www.kleindenmaeler.at, ki jo financirajo EU, Dežela Koroška in Republika Slovenija. Pri izvajanju dobrih 400.000 evrov vrednega projekta sodelujejo Kärntner Bildungswerk, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Koroški pokrajinski muzej in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS) v Mariboru.

Glavni cilj evropskega projekta je predstavitev manjših spomenikov in njihovega kulturnozgodovinskega pomena na posebni spletni strani.

K manjšim kulturnozgodovinskim spomenikom prištevamo: kapele, križeve pote, znamenja, križe, kulne in pravne spomenike, pomnike, spomenike s področja obrti, kmetijstva in industrije, fasadne ornamente, vrelce in vodnjake.

Zbiranje podatkov o spomenikih bo potekalo ob pomoči občin, predvsem pa s sodelovanjem domačinov, ki lahko sodelujejo pri nastajanju spletne strani oziroma digitalnega atlasa kulturnih spomenikov obmejnega območja med Avstrijo in Slovenijo. Vsakdo lahko v podatkovno bazo prispeva digitalne fotografije in kratke opise spomenikov in kulturne dediščine. Pri tem so še zlasti zanimive zgodbe o nastanku ali pomenu spomenikov.

Uporabnik spletne strani lahko v podatkovni bazi poišče informacije po občinah in krajih, po kategorijah objektov in po motivih. Na spletni strani najdete tudi leksikon, navodila za vzdrževanje in restavriranje spomenikov ter kontaktni formular, ki omogoča neposredno sodelovanje.

Izvajalci projekta si želijo, da bi nastala Wikipediji podobna baza podatkov. Po predvidevanjih naj bi za vsako občino zbrali podatke o 80 do 120 objektih. (Mimogrede, od leta 1999 je Srečko

Štajnbaher, ZVKDS, že evidentiral več kot 300 kulturnih spomenikov, ki nimajo »vrhunskega statusa«, a so »edinstvena kulturna dediščina«, »predniki pa so vanjo vložili veliko energije in znanja«.) Snovalci Biserov kulturne krajine načrtujejo še izvedbo delavnic, simpozija in izdajo publikacije.

Skupni projekt, ki povezuje Koroško in Slovenijo, bo okrepil sodelovanje in prispeval k spoštovanju kulturne dediščine sosedov. Projekt je del Operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007–2013 (INTERREG). Koroški pokrajinski muzej je s strokovnimi institucijami preko meje začel sodelovati že pred devetimi leti pri skupnem projektu Od Pliberka do Traberka.

Razstava najprej v Avstriji, zdaj še v Sloveniji

Projekt je bil prvič predstavljen javnosti 19. maja v Kulturnem domu v Pliberku. Na prireditvi, ki je del evropske razstave »Moč slike«, so projektni partnerji predstavili projekt in spletno stran »Biseri naše kulturne krajine« ter odprli razstavo, na kateri so na ogled dela slikarja in restavratorja Jožefa Stefana (je tudi avtor motivov na koroških znamenjih) ter fotografa Toma Jeseničnika (fotografiral je večino znamenj in spomenikov). Predzadnjo majsko nedeljo pa so si Korošci na pohodu od Čergovič do Blata pod vodstvom etnologinje Brede Vilhar ogledali križe in kapelice ter izvedeli vse o njihovem pomenu, poslikavi in arhitekturi.

9. julija so projekt Biseri naše kulturne pokrajine podrobno predstavili še na slovenski strani, in sicer v muzejskem razstavišču Koroškega pokrajinskega muzeja na Ravnah. Razstava bo tam odprta do konca septembra.

A. Č.

Delček skupne kulturne dediščine z avstrijskega in slovenskega Koroškega

Vir: vabilo.

KOTIČEK ZA ZDRAVJE

Ne pozabite na ledvice!

Ledvice prištevamo med najpomembnejše človeške organe. Delujejo kot pomembna kemična tovarna in hkrati kot glavna čistilna naprava našega telesa.

Ledvice imajo več pomembnih funkcij: izločajo odpadne snovi, ki nastajajo med presnovo, vzdržujejo ravnovesje elektrolitov (kalij, natrij, fosfat, kalcij, magnezij), kislinsko-bazno ravnovesje (uravnavajo kislost krvi) ter tekočinsko ravnovesje.

V ledvicah nastajajo pomembni hormoni:

- renin, ki vpliva na krčenje žilnih sten in uravnava krvni tlak,
- eritropoetin, ki pospešuje nastajanje rdečih krvničk v kostnem mozgu,
- aktivna oblika vitamina D, ki je nujen za uravnavanje ravnovesja kalcija in fosforja ter posledično za zdrave kosti.

Ledvice ležijo v ledvični loži, so fižolaste oblike in merijo 10–12 centimetrov.

Kronična ledvična bolezen

Je bolezen, ki poteka tiho, običajno brez bolečin in dolgo brez jasnih simptomov ali težav.

Kronična ledvična bolezen je pogosta bolezen; že vsak 10. do 15. prebivalec Zahodne Evrope ali ZDA naj bi imel oslabiljeno delovanje ledvic.

Za kronično ledvično boleznijo lahko zboli kdor koli, ne glede na starost in spol.

Povečano tveganje za razvoj bolezni imajo bolniki:

- s sladkorno boleznijo (tip 1 in 2),
- z dolgotrajno zvišanim krvnim tlakom,
- s kroničnim srčnim popuščanjem,
- z žilnimi boleznimi (miokardni infarkt, kap, angina pectoris, periferna žilna bolezen),
- z ledvičnimi kamni,
- z ledvičnimi boleznimi v družini,
- starostniki.

Znaki kronične ledvične bolezni:

- otekle oči in obraz, posebej zjutraj,
- otekle noge in gležnji,
- ledvena bolečina, ki ni povezana s telesno aktivnostjo,
- rjav ali krvav urin,
- pekoč, dražeč občutek ali bolečina med odvajanjem urina,
- pogostejše odvajanje urina, zlasti ponoči, ali zmanjšano odvajanje urina, ki ni sorazmerno s količino popite tekočine.

Z napredovanjem slabšanjem ledvičnega delovanja se lahko pojavijo **dodatne težave:**

- utrujenost in pomanjkanje energije,
- težave s koncentracijo,
- slab apetit,
- motnje spanja,
- mišični krči ponoči,
- suha, srbeča koža.

Zgoraj navedeni znaki se lahko pojavijo tudi pri drugih boleznih in le zdravnik lahko ugotovi pravi vzrok.

Možnost zdravljenja

V primeru kronične ledvične bolezni vas bo vaš zdravnik napotil k specialistu za bolezni ledvic – nefrologu, ki bo opravil dodatne preiskave krvi in urina, naredil ultrazvočni pregled ledvic in po potrebi še druge preiskave.

Nadaljnje zdravljenje je odvisno od vrste, vzroka in stopnje kronične ledvične bolezni.

S staranjem izgubimo vsako leto 1 odstotek ledvične funkcije.

Če imamo eno od oblik sladkorne bolezni in pridružen povišan krvni tlak, pa se ledvice starajo približno 10-krat hitreje.

Ko ledvici ostane le še približno 15 odstotkov delovanja, je potrebno nadomestno zdravljenje s hemodializo, kasneje pa presaditev.

Seveda pa lahko napredovanje ledvične okvare **preprečimo z zdravim načinom življenja**, to je z:

- ustrežno prehrano, z manj soli, živalskih maščob, kalija in fosfata,
- izogibanjem pretirani uporabi nefrotoksičnih zdravil, predvsem nesteroidnim antirevmatikom (Naklofen, Voltaren, Olfen),
- vzdrževanjem optimalne telesne teže,
- obvladovanjem dejavnikov tveganja za razvoj srčno-žilnih zapletov, ki so najpogostejši vzrok za slabše preživetje bolnikov z zmanjšano ledvično funkcijo (zdravljenje slabokrvnosti, uravnavanje maščob v krvi, ustrezna prehrana, prenehanje kajenja).

Vaš zdravnik pa bo za vaše ledvice skrbel tako, da bo zdravil vaš krvni tlak in sladkor v krvi ter skrbel za zmanjšano izgubo beljakovin z urinom.

Metka Marković, dr. med., spec. spl. med.

Za vzdrževanje optimalne telesne teže je pomembno gibanje kot del zdravega načina življenja, ki preprečuje napredovanje ledvične okvare.

POROČILA

Intervencije PGE Koroškega gasilskega zavoda v juniju

Na ZGO-ju

1. 6. 2009 so poklicni gasilci ob 17.20 po vklopu javljalnika pregledali prostore kemijskega laboratorija v Metalu Ravne, 4. 6. 2009 so ob 21.55, 23.20, 00.30 in 1.18 po vklopu javljalnika pregledali proizvodne prostore jeklarne v Metalu Ravne, 16. 6. 2009 so sodelovali pri nujenju prve pomoči in prevozu obolelega delavca jeklarne Metala Ravne, 16. 6. 2009 so po vklopu javljalnika požara pregledali kemijski laboratorij, 22. 6. 2009 so po vklopu javljalnika za nivo vode pregledali proizvodne prostore valjarne Metala Ravne.

Druga pomoč in intervencije

10. 6. 2009 so gasilci posredovali ob kuhinjskem požaru v stanovanjskem bloku na Čečovju, 13.

6. 2009 pri prometni nesreči v Dravogradu, 21. 6. 2009 so odstranili avtomobil s šolskega dvorišča, 25. 6. 2009 so intervenirali ob razlitju vode na Javorniku, 27. 6. 2009 so izmerili koncentracijo uhajajočega naftnega plina po prometni nesreči v Radušah.

Podjetja odpovedujejo pogodbe

Koroški gasilski zavod za podjetja na ZGO-ju po pogodbi izvaja požarno varstvo. Pogodbo so letos odpovedala naslednja podjetja: Oprema Ravne, Transkor, Litostroj Ravne in Styria Vzmeti. Medtem ko se je odpovedni rok za prvi dve podjetji že iztekel, se bo za Litostroj Ravne v kratkem, za Styrio Vzmeti pa bodo poklicni gasilci požarno varstvo izvajali še do konca leta.

Direktor: Roman Lupuh, dipl. org.-men.

Kadrovska gibanja v maju

FLUKTUACIJA

Sklenitve delovnega razmerja

V Sistemski tehniki imajo novega sodelavca za določen čas. V drugih družbah ni bilo sprememb.

Prekinitve delovnega razmerja

Petrol Energetiko je zapustila sodelavka na Ravnah, v Slorestu niso podaljšali dveh delovnih razmerij za določen čas, v Sistemski tehniki so zabeležili eno starostno upokožitev. V drugih družbah ni bilo sprememb.

Pripis: Objavljamo podatke le za večje družbe, ki še naročajo Informativni fužinar.

Po podatkih kadrovskih oddelkov podjetij povzela A. Č.

DRUŽBA	ŠTEVILO ZAPOSLENIH
	31. 5. 2009
PETROL ENERGETIKA	159
PE RAVNE	96
PE ŠTORE	41
PE HRASTNIK	22
KOROŠKI GASILSKI ZAVOD	14
SLOREST (ZGO Ravne)	27
SISTEMSKA TEHNIKA	256
SISTEMSKA TEHNIKA ARMAS	17
LITOSTROJ RAVNE	123

Obvestilo planinskim pohodnikom

Pohod, ki je bil predviden 20. junija na Debelo peč, je zaradi slabega vremena odpadel. Prestavljen je na soboto, 29. avgusta. Takrat je bil sicer načrtovan pohod na Mrzlico, ki pa bo zato 12. septembra. Septembra bo tudi pohod na Porezen, so sporočili organizatorji jeklarskih pohodov z Raven.

A. Č.

Utrinek z letošnjega prvega pohoda na Uršljo goro.

Foto: Tone Kelbl.

RAZVEDRILO

Slovenski književniki v premetankah

Navodilo: Iz naslednjih izjav lahko s prestavljanjem črk v poudarjenih besedah dobite imena in priimke besednih ustvarjalcev.

1. **LEGIJA** bralcev je navdušeno prebirala moje literarno **ZRNCE**.
2. Tudi v **KEKSARNI** pismenk beseda ni **KONJ**.
3. Umetnina je besedna **NIT** s **SREBRNIKA** spomina.
4. Pri snovanju in pisanju **FARS** sem si literarne osebe predložil s **KLINIČNIM** opisom in orisom.
5. Če si pisateljska bela **VRANA**, to daje ustvarjanju poseben **MIK**.
6. Na literarni ledini sem kot pesniški **PLEMIČ** zabil **KOLIČ** socialnega realizma.
7. Na **RUŠI** literarne avantgarde so moji romani **GOLIDE** reizma.
8. Krono razočaranj z **GLAVE** snel sem – **MONARH** besed.
9. **GNAN** od peresnih **BODAKOV** sem ustvaril zajeten pripovedni opus.
10. V romanih raziskujem **SÁMO SRČIKO** poveljne problematike.

Miran Kodrin

Rešitve:

1. JANEZ CIGLER
2. JANEZ KERSNIK
3. ETBIN KRISTAN
4. FRAN MILČINSKI
5. IVAN MRAK
6. MILE KLOPČIČ
7. RUDI ŠELIGO
8. HERMAN VOGEL
9. BOGDAN NOVAK
10. MARKO SOSIČ

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Foto: Andreja Čibron - Kodrin.

Informativni fužinar, št. 7, julij 2009. Glasilo družb, nastalih iz Železarne Ravne. ISSN: C500-0572. Založnik: Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška cesta 14, 2390 Ravne na Koroškem. Uredništvo: glavna in odgovorna urednica mag. Andreja Čibron - Kodrin, lektor Miran Kodrin, prof. Tel.: (02) 870 6441. Faks: (02) 82 23 013. Elektronski naslov: andreja.cibron@metalarvne.com. Prelom in tisk: ZIP center, d. o. o., Koroška cesta 14, 2390 Ravne na Koroškem. Naklada: 670 izvodov. Objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakorkoli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva.